

Monestir de Lluçà

Lluçà

Ubicació

Comarca: Lluçanès
Lloc/Adreça: Sector central del terme municipal
Emplaçament A 25 metres de la carretera BV-4341, punt quilomètric 14'500
Alçada: 750 m

Coordenades:

Latitud: 42.05032
Longitud: 2.03536
UTM Est (X): 420173
UTM Nord (Y): 4655813

Classificació

Número de fitxa 08109 - 2
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Romànic Gòtic Modern
Segle XII-XVII
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Religiós i/o funerari
Observacions protecció: BCIN.Núm Reg-360-MH/Reg. Estatal: R-I-51-0274
Data aprovació: dt., 21/11/2000 - 12:00
Número inventari Sí, IPA.408
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Científic
Titularitat Privada
Titular: Bisbat de Vic. c. Santa Maria, 1. 08500. Vic

Descripció

El monestir de Lluçà es troba situat als peus del turó on s'assenta el castell de Lluçà. Es tracta d'un conjunt canonical que s'organitza entorn del pati del claustre, al nord del qual hi ha l'església de Santa Maria. A llevant hi havia unes dependències, de les que avui no en queden traces, l'àmbit de les quals actualment ha esdevingut un hort. A migdia s'hi devien situar, probablement el refectori i la cuina, dependències que avui només en resta un arc apuntat que permet endevinar una estructura coberta de fusta sobre arcs diafragmes per a aquest cos d'edifici. El cantó de ponent ha estat totalment transformat en ésser convertit en casa rectoral, i posteriorment, l'any 1967, en adaptar algunes sales per a guardar les pintures extretes del cor. Al semisoterrani de la casa rectoral hi ha una sala amb arcs diafragmes, la qual es fa difícil establir una relació, degut el seu estat actual, amb tot el conjunt. Aquest nucli essencial es completa amb un pati clos, situat al cantó de migdia, en el qual s'obre la porta d'accés al recinte canonical, d'arc de mig punt, adovellat, coronat amb merlets o matakà, que recorda els sistemes medievals de defensa. En el pati hi ha una capella en la part excavada a la roca i una escalinata que donava accés a les dependències de l'ala de migjorn, on és probable que hi hagués hagut una sala destinada a locutori o recepció, a més de la cuina i el refectori. Al monestir es conserven les pintures gòtiques que decoraven la volta inferior del cor i parets de l'església de Santa Maria així com el valorat claustre romànic.

Observacions:

(Continuació història) A finals del segle XIII els senyors de Lluçà fundaren el sisè canonicat. Dos dels quatre beneficis els havien fundat els senyors de Lluçà, un Blanca de Lluçà vers l'any 1200 i l'altre per Bernat Guillem de la Portella, senyor de Lluçà l'any 1321. També ordenaren la fundació de misses, aniversaris i almoines de pa i de blat. Els masos més importants del terme també beneficiaren la canònica amb diverses deixes i béns. Entre aquestes famílies destaquen els Bassil, els Serra, i els Castelló. Els béns, es trobaven repartits per tot el Lluçanès i terres properes. L'administració de les rendes del patrimoni del monestir es feia, segons un capbreu de 1434, repartint-lo en batllies; l'una era la de Lluçà i les altres rebien els noms de Puig-oriol, Albars, Llanars, Pinós, Pecanins, Pelaroger, Olost, Relat i Perafita. Cadascuna tenia un batlle que percebia els delmes i els rèdits en nom del monestir i per l'exercici del càrrec percebia un salari fix. Els fruits i béns que percebia el monestir entre 1584 i 1609, eren arrendades per un preu que oscil·lava entre les 200 i 280 lliures de moneda barcelonesa anuals. El gran moment d'esplendor de final del segle XIII, fou seguit d'un ràpid declivi en el segle XIV, sobretot per la pèssima administració del prior Bernat durant els anys 1331-1347, període en que la comunitat s'havia reduït a dos canonges i tres beneficiats. El 1332 els canonges es queixaren al bisbe de Vic, Galzeran Sacosta, que visità el monestir, que el prior no donava bon exemple i que es feia més caritat als forasters que als pobres de la parròquia. Els beneficiats també mostraven signes de decadència, al 1357 no en residia cap al monestir, i era el rector de Prats de Lluçanès, beneficiat de l'altar de Sant Miquel. El segle XV significà el declivi definitiu de la vida comunitària. Es mantingué la comunitat composta d'un prior, un sagristà i tres canonges, però només un benefici. El monestir es va veure greument afectat pels terratrèmols del segle XV. El cop definitiu vingué donat pel nomenament de priors-comandataris, que eren canonges que no residien al monestir de Lluçà, on enviaven un procurador. A inicis del segle XVI la canònica de Lluçà pràcticament havia deixat d'existir i les notícies de les visites pastorals, només parlen de deixadesa de la casa i de la ruïna material dels edificis. La canònica de Lluçà, perdurà fins a 1592 quan el papa Climent VIII secularitzà totes les canòniques regulars. El papa en virtut d'una butlla de l'1 de setembre de 1592 uní el priorat al capítol de canonges de Barcelona, els quals destinaren els béns de Lluçà a la Casa Caritat. La unió es

féu efectiva el 1609 en morí el darrer prior de Lluçà, Dimas de Josa; el 24 de setembre, el papa Pius V l'uní definitivament al capítol de canonges de Barcelona. A partir de la secularització del priorat la parròquia i els béns de Lluçà foren administrats pel capítol barceloní fins a mitjan segle XIX; es cuidaven de pagar un sacerdot, i més tard dos, un que tenia cura de les esglésies de Lluçà i l'altre de Puig-oriol. El sacerdot de Lluçà, amb funcions de rector, es titulava vicari perpetu, i el de Puig-oriol, quan n'hi hagué dos, rebia el nom de vicari del de Lluçà. L'increment d'un sacerdot per Santa Eulàlia de Puig-oriol es produí l'any 1760, arran d'un plet interposat pel vicari perpetu de Lluçà a Roma, ja que era molta feina per un de sol, puix que la població havia augmentat considerablement. Aquesta situació perdurà fins al 1851 que amb el concordat signat entre la Santa Seu i l'estat espanyol, Lluçà es deslliurà de la tutela del capítol barceloní i es convertí novament en una capella rural. La nova organització a què donà pas el concordat cristal·litzà amb un nou pla parroquial del bisbat que finalment entrà en vigor entre el 1868 i 1870 i permeté que Santa Eulàlia de Puig-oriol es convertís en parròquia independent, mentre Santa Maria de Lluçà conservava el domini de la de Sant Climent de la Riba com a tinença.

Història

L'església de Santa Maria de Lluçà consta documentada l'any 905 quan fou consagrada pel bisbe de Vic Idalguer, el qual el 22 de maig acudí al castell de Lluçà per restaurar l'església de Santa Maria que havia edificat el baró il·lustre Vinanza, prevere, que donà diversos llibres litúrgics com un leccionari, un missal, un saltiri i un antifonari i peces de roba litúrgiques com una planeta, una estola i una alba; també donà diversos béns a l'església per al seu manteniment i diversos parroquians igualment cediren cases i terres. El bisbe pel seu cantó donà els delmes, les primícies, les defuncions, les oblacions, les sepultures i tot els altres serveis eclesiàstics del Vilar de Torroella, amb la seva sufragània als Prats, de la Massana (Massaneres) i Minacas (Manyaques), el de Barbudells, el de Villadeures (Les Eures), el de Constable, el d'Ermengot, el de Torre de la Parra (Tor de l'Espà), el de Puig-oriol amb la seva sufragània i el de Callenas (Canelles) i les valls de Comarmada i de Sunier erma i la sufragània de Sant Agustí de Lluçanès amb els Malats de Villarós, i l'església de Sant Martí d'Albars amb el seu sacerdot. Aquest acte restaurava el culte en un lloc on antigament ja n'hi havia hagut, i l'església esdevenia cap de diverses sufragànies: Sant Pere de Torroella o del Grau, de Santa Eulàlia de Puig-oriol i de Sant Agustí de Lluçanès. L'església de Sant Martí d'Albars era una simple capella que per qüestions econòmiques s'unia a la parròquia de Lluçà. Santa Maria de Lluçà adquirí importància quan els protectors de l'església, els senyors del castell de Lluçà o els bisbes de Vic, decidiren fundar-hi una canònica agustiniana. Hom no coneix la data exacta de la fundació. Vers l'any 1154 devia estar prevista la seva creació o ja havia estat fundada, ja que aquest any el senyor de Lluçà, en el seu testament deixava el mas Coromina a la sagristia de l'església i el mas Codinacs per al celler. Aquesta pluralitat d'administració fa pensar que si no funcionava la vida canonical, n'era prevista l'existència, que es documenta el 1168 amb una comunitat de canonges constituïda jurídicament i amb un prior anomenat Pere de Sagàs. Entre el 1189 i 1192 es fa un esment clar que la comunitat era regida per la regla de Sant Agustí. El 1192, el prior de Lluçà, anomenat Arnau, signà amb el prior de l'Estany, Bernat, un pacte de confraternitat pel qual es posava el priorat de Lluçà sota la protecció de l'Estany, amb el dret de participar tant en els béns materials com espirituals de l'Estany. La finalitat del pacte era consolidar la vida canonical a Lluçà. Inicialment la comunitat fou d'un prior i quatre canonges, i al final del segle XIII, en els temps de màxim esplendor, tenia un prior, sis canonges i quatre sacerdots beneficiats, els quals tenien cura respectivament dels altars de Sant Joan, Sant Miquel, Santa Margarida i Sant Agustí; a més convivia en el monestir alguns deodonats. Els canonges es repartien els càrrecs i administracions de sagristà, cellerer i capellà; aquest era l'encarregat de celebrar o fer celebrar el servei religiós per als feligresos de la parròquia de Lluçà, i de les esglésies annexes de Santa Eulàlia de Puig-oriol, Sant Cristòfol de Borrassers, Sant Climent de la Riba, Sant Pere de Torroella i Sant Quirze de Tor de l'Espà. La família del castell de Lluçà fou la principal benefactora de la canònica, que es manifestà en les continuades deixes de béns i drets que

feren per la fundació de canonicats, beneficis o aniversaris en l'església de Santa Maria entre les quals destaquen la que el 1171 feren Pere de Lluçà i la seva muller Estefania els quals cediren al prior Pere i als seus canonges les tasques o dret senyorial sobre les terres i collites de tota la parròquia de Lluçà i el dret de primícies que rebien a la capella de Sant Quirze i als masos Tor de l'Espà de la seva demarcació.

Bibliografia

AADD (1984) *Catalunya Romànica. Osona*. Volum II. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

FONT, D. (1992) *Resum històric de les parròquies de l'arxiprestat del Lluçanès* (inèdit).

GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE CULTURA (2008) *Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (Lluçà)*.

